

který hraničí s donucením fysickým. Ujma musí býti též bezprávná, neboť nelze dopustiti se činu trestného, aby zamezena byla ztráta, která právem koho stihá. Když na př. někdo svému dlužníku vyhrožuje vyhlášením konkursu, ať jest tato výhrůžka jakákoli, nesmí se dlužník dáti svésti k tomu, aby dopustil se zpronevření, k němuž jej věřitel vybízí, za tím účelem, aby zpronevřením sobě opatřil prostředky platební. Dle vládní předlohy mělo toto nebezpečí jen tehdy založiti beztrestnost, když hrozilo dlužníku nebo osobám jemu blízkým. Výbor byl však toho náhledu, že na tom nesejde, zda osoba ohrožená dlužníku jest blízka čili nic. V tomto ohledu jest případ týž, jako při nutné obraně; jako jest dovoleno použití nutné obrany, aby někdo útok od sebe neb osoby třetí odvrátil, musí rovněž i v případě nouze býti stejno, kdo předmětem ohrožení jest.

O nouzi v širším smyslu obsahuje § 58 tato ustanovení. Činy, kterých se někdo dopouští z nouze, jež jiným způsobem nebylo lze odvrátiti, aby nepoměrné ujmy na těle, svobodě nebo jmění, jež okamžitě nastati mají, od sebe nebo od jiných odvrátil, se netrestají, ač-li pachatel sám nouzi trestním činem nebyl způsobil.

Novace. (O b n o v a).

I. Pojem.

Novace jest přeměna poměru obligačního, která nastává, když na místo původního předmětu nebo právního důvodu závazku nastoupí jiný.

II. Náležitosti.

O. o. z. pojednává v § 1376—1379 o novaci. Náležitosti jsou tyto:

1. Platná a žalovatelná pohledávka: Není-li tu platné pohledávky v čas obnovy, nebo jestliže již zanikla, jest smlouva o obnově bez právního účinku (roz. ze dne 25. března 1877 č. 353 sb. 6527). Naproti tomu připouští se obnova učiněná pod výminkou rozvazovací (roz. ze dne 13. srpna 1889 č. 8222, časop. »Ger. Zeit.« r. 1891 č. 6). Dle římského práva mohla také naturalní obligace býti předmětem obnovy. Dle rakouského práva zdá se, že nikoli. (Tak soudí Randa, Ellinger; opáčně Stubenrauch).

2. Právní způsobilost stran ku obnově; otázka tato posuzuje se dle § 865—868 o. o. z.

3. Úmysl stran ku obnově směřující (animus novandi) t. j. úmysl, stávající závazek zrušiti a nový založiti. Úmysl tento může buď mlčky nebo výslovně projeven býti. Mlčky činí se na př. obnova, převzme-li kdo pohledávku na místě zaplacení (roz. ze dne 16. dubna 1872 č. 3623 sb. 4574).

4. Změna předmětu nebo právního důvodu závazku. Tak na př. založí se vydáním dlužního úpisu o dluhu směnečným obnova, třebaš právo směnečné bylo vyhrazeno (roz. ze dne 22. března 1882 č. 1880 sb. 8931).

III. Právní účinky:

1. Pohledávka stará zaniká. Dle § 1379 o. o. z. platí však zákonná domněnka, že závazek starý nelze považovati za zrušený, pokud tento vedle závazku nového může trvati. Tato zákonná domněnka má svůj důvod v tom, aby chráněna byla nabytá práva tak dlouho, pokud není prokázáno, že pozdějšími úmluvami nebo okolnostmi zanikla.

2. Obnovou vzniká nová pohledávka. Z povahy obnovy vyplývá, že zrušení starého závazku vznikem závazku nového jest podmíněno, tak že v okamžiku, kdy nová obligace vzniká, stará zaniká.

3. Se závazkem starým zanikají též všechny závazky vedlejší. Stanoví § 1378 o. o. z., že rukojemská, zástavní a jiná práva se starým závazkem spojená obnovou zanikají. Proto neručí zástava při kapitalisování nedoplatků výměnečných za novou pohledávku takto vzniklou (roz. ze dne 19. října 1870 č. 12293 sb. 4409). Vyrovnaní osvobozuje rukojmě ohledně zbytku dluhu (roz. ze dne 26. března 1885 č. 22174 sb. 10495). Strany mohou však ustanoviti, že závazky vedlejší i na nové obligace jest převésti. S tím shoduje se roz. ze dne 13. května 1863 č. 3140 časop. »Ger. Zeit.« r. 1863 č. 120. s omezením, že úmluvou takovou nesmí práva třetích osob dotknuta býti, čemuž svědčí též ustanovení § 1379 o. o. z.

IV. Novace nenastává dle § 1379 o. o. z.

1. stanovením nového času, místa nebo způsobu plnění;

2. Úmluvou vedlejších ustanovení, kterými se nemění ani hlavní předmět ani právní důvod.

3. pouhým zřízením nového dlužního úpisu nebo jiné listiny. Prodloužení lhůty dodavací jest pouhé bližší určení času plnění a nezakládá tudíž obnovu (roz. ze dne 12. října 1864 č. 7361 sb. 1986), rovněž ne přijetí směnky o dluhu vydané; tu nastává pouhé utvrzení závazku starého (roz. ze dne 14. ledna 1890 č. 14602 sl. »Nowak« IV. 233; roz. ze dne 4. května 1882 č. 2209 sb. 8973; ze dne 4. června 1878 č. 37); totéž platí o převodu směnky (roz. ze dne 12. ledna 1869 č. 10524 sb. 3241). Rozhodnou v každém případě jest vůle stran.

V. Poplatky.

Z novace zapraviti jest poplatek, který předepsán jest pro právní jednání, ve které dřívější se změnilo (§ 38 popl. z.). Byla-li o zápůjčce zřízena listina, ze které zákonné poplatky zapraveny byly, a byla-li dodatečnou umluvou výše ročních úroků změněna, jest listinu dotýčnou kolkovati dle § 35 popl. z. kolkem 50 kr. za každý arch, předpokládaje, že v listině této není zároveň obsaženo prodloužení lhůty platební, převod jmění nebo utvrzení zápůjčky (výn. min. fin. ze dne 26. srpna 1852 č. 22494). Přeměna akcií na jméno znějících v akcie majiteli svědčící podlehá poplatku akciovému (roz. spr. s. dv. ze dne 18. července 1878 č. 306).

Novostavby. (Osvobození od daní.)

I. Vystaví-li se budova na pozemku, na němž dosud stavěno nebylo, požívá tato po určitou dobu osvobození od domovní daně z nájemného a domovní daně třídní a podlehá toliko t. zv. 5⁰/₀ dani. Ustanovení o tom platící jsou obsažena v zákoně ze dne 25. března 1880 č. 39 ř. z., k němuž vydáno bylo nařízení ze dne 1. prosince 1880. č. 140 ř. z. Osvobození toto trvá, bylo-li v čas o ně žádáno, 12 roků, počínaje od doby, kdy užívání budovy úředně povoleno bylo nebo skutečně nastalo. Za dobu úředně povoleného užívání platí den v povolení k obývání neb užívání udaný, není-li den tento určitě udán, tedy začátek zákonné nebo v místě obvyklé doby, v níž se obydlí neb užívání dovoluje a není-li ani takovýto den v povolení k obývání neb užívání udán, den, kterého toto povolení bylo vydáno. Pronajímá-li se novostavba, počíná se ona doba tím dnem, kterým počíná platnost smlouvy nájemní.